

POŠKOZENÍ POLSKÉ ŘEPKY ŠKŮDCI

Pest damage of Rapeseed in Poland

Marek MRÓWCZYŃSKI, Felicyta WALCZAK, Henryk WACHOWIAK, Grzegorz PRUSZYŃSKI

Instytut Ochrony Roślin, Poznań

V souvislosti s rozvojem biopaliv se předpokládá, že v nejbližších letech se výměry řepky v Polsku zvýší z 0,6 mil. ha na asi 1 mil. ha (či více).

Růst výměry v Polsku na cca 1 mil. ha bude mít vliv na nárůst poškození rostlin škůdci (tab. 1). Pěstovat řepku budou i rolníci, kteří se to dosud včetně ochrany učí. Nárůst ploch může způsobit, že v některých oblastech dojde k nežádoucímu zkrácení osevního postupu.

Na západě Polska a v oblasti Mazur, na velkovýměrových hospodářstvích se bude řepka pěstovat po ozimé pšenici nebo po (jarním) ječmenu. V důsledku toho hrozí nebezpečí výskytu slimáčků (*Gastropoda*), kterým vyhovuje minimalizace a krátké osevní postupy. Již řadu let je v Polsku pozorováno poškození řepky šešulovými škůdci (*Ceutorhynchus assimilis*, *Dasyneura brassicae*) a to zvláště na okrajích, nebo na celých výměrách u malých hospodářstvích. Z tohoto důvodu bude řepka v malovýměrovém polském zemědělství (např. jihovýchod země) škůdci poškozována ve větším stupni.

Klimatické změny pozorované už více let mají vliv na růst škodlivosti agrofágů. V posledních letech se v Polsku prodlužuje podzimní vegetace skoro o 1 měsíc. To má vliv na výskyt některých škůdců: květílka zelná (*Phorbia brassicae*), krytonosec zelný (*Ceutorhynchus pleurostigma*), slimáček (*Gastropoda*), háďátka (*Nematoda*), hraboši (*Rodentia*), ptáci (*Aves*) a lovná zvěř – černá a srnčí zvěř.

Dlouhý a teplý podzim a mírná zima mají vliv na poškození řepky škůdci. Dřepčík olejkový (*Psylliodes chrysocephala*) patří ke škůdcům odolných k nízkým teplotám a jeho larvy žerou i pod sněhem. Více let narůstá poškození kořenů od krytonosece zelného (*Ceutorhynchus pleurostigma*).

Larvy krytonosece zelného dobře prosperují i při nízké teplotě půdy. Během teplého podzimu, zvláště v listopadu, nalétávají brouci krytonosece zelného do žlutých misek. Jemu teplý podzim a mírná zima prospívá.

Na podzim 2005 se na porostech ozimé řepky ve velkém vyskytla květílka zelná. Největší škody byly ve Velkopolsku (Poznaň) a na jihovýchodě Polska. K rozvoji tohoto škůdce přispívá dlouhý a teplý podzim a zjednodušená agrotechnika. Podobná situace byla rovněž v roce 2006.

Vysoké teploty vzduchu v říjnu 2006 měly vliv na druhotný nálet much květílky zelné. Vylíhlé larvy mohly během dlouhého podzimu poškozovat kořeny. Podmínky roku 2006 umožnily výskyt až 3 pokolení květílky a bude to mít vliv na snížení výnosů semen. Dlouhý podzim a pozdní příchod zimy vyvolal škody od hrabošů, srnčí zvěře i od stěhovavých ptáků.

Na jaře 2006 se ve velkém objevil krytonosec čtyřzubý (*Ceutorhynchus quadridens*), ale jen v malé míře krytonosec řepkový (*Ceutorhynchus napi*). Na řepce se v posledních letech také vyskytuje krytonosec (*Ceutorhynchus sulcicollis* Payk), který se může v nejbližších letech stát významným škůdcem. Na zvýšení výskytu stonkových krytonosců má hlavně vliv počasí v předjaří. Tyto podmínky způsobily, že nálet stonkových krytonosců (*Ceutorhynchus sp.*) byl časově roztažený, což způsobilo potíže při ochraně. V nejbližších letech je potřebné sledovat nárůst stonkových krytonosců včetně krytonosece (*Ceutorhynchus sulcicollis* Payk).

Krytonosec čtyřzubý (*Ceutorhynchus quadridens*) v Polsku poškodil 6,6% řepky (v roce 2005 to bylo 7,2%). Největší škody jsou na dolnoslezském vojvodství, na jihovýchodě, z části i na severu Polska, kde poškodil 10-30% řepky.

Za průměr Polska poškození řepky krytonosecem řepkovým (*Ceutorhynchus napi*) činilo 3,5% (v roce 2005 bylo 3,8%). Největší škody byly na jihozápadě, jihovýchodě a severu Polska, kde bylo poškozeno 4-10% rostlin.

Blýskáček řepkový měl velmi velký výskyt a způsobil problémy u ozimé i jarní řepky. Vzrostla rezistence blýskáčka k pyretroidům. V roce 2007 se očekávají velké problémy s blýskáčkem a ochrana bude komplikovaná růstem odolnosti brouků k pyretroidům. V roce 2006 blýskáček za průměr Polska poškodil 10,6% poupat, v roce 2005 to bylo 11,4%. Nejvíce škodil na západě, jihozápadě, částečně i jihovýchodě a severu Polska, kde poškodil 10-40% poupat.

Deště v květnu 2006 nepřály rozvoji šešulových škůdců (krytonosec šešulový - *Ceutorhynchus assimilis* a bejlomorka kapustová - *Dasyneura brassicae*) i mšiči zelné (*Brevicoryne brassicae*). Krytonosec šešulový za průměr Polska poškodil 3,3% šešulí (2005 to je 3,2%). Větší škody byly na jihu a jihovýchodě, ve středu a na severu Polska, kde poškodil 4-7% šešulí. Bejlomorka kapustová za průměr Polska poškodila 3,6% šešulí (loni kolem 4%). Nejvíce škod bylo na jihozápadě, zčásti i v centrální a severní části Polska, kde poškodila 4-7% šešulí.

Podzim 2006 a příznivé podmínky značně podpořily poškození listů bělásky (*Pieridae*), pilatkou řepkovou (*Athalia colibri*), dřepčíky (*Phyllotreta*), předivkou polní (*Plutella maculipennis*), osenicí (*Agrotinae*) a můrami (*Mamestra sp.*). V některých oblastech Polska se lokálně objevil hrábč osení (*Zabrus tenebroides*), který ničí rostliny po vzejití.

Tab. 1. Význam škůdců ozimé a jarní řepky v Polsku.

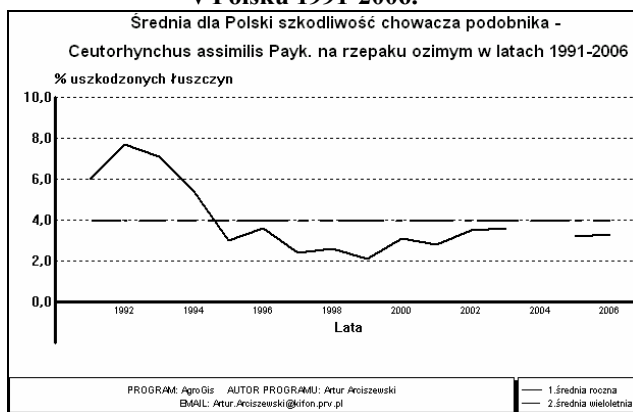
Škůdce	Ozimá řepka	Jarní řepka
Bělásci (<i>Pieridae</i>)	+	+
Krytonosec řepkový (<i>Ceutorhynchus napi</i> Gyll.)	++	
Krytonosec čtyřzubý (<i>Ceutorhynchus quadridens</i> Panz.)	+++	+
Krytonosec zelný (<i>Ceutorhynchus pleurostigma</i> Mrsh.)	+	+
Krytonosec (<i>Ceutorhynchus sulcicollis</i> Payk.)	+	+
Krytonosec šešulový (<i>Ceutorhynchus assimilis</i> Payk.)	++	++
Krytonosec modravý (<i>Baris coerulea</i> Scop.)	+	+
Drátovci (<i>Elateridae</i>)	+	+
Pilatka řepková (<i>Athalia colibri</i> Christ.)	+	++
Muchnice (<i>Bibio spp.</i>)	+	+
Hrbáč osení (<i>Zabrus tenebrioides</i> Goeze.)	+	
Vrtalka zelná (<i>Phytomyza rufipes</i> Meig.)	+	+
Mšice zelná (<i>Brevicoryne brassicae</i> L.)	+	++
Háďátka (<i>Nematoda</i>)	+	
Dřepčík olejkový (<i>Psylliodes chrysocephala</i> L.)	+	
Dřepčící (<i>Phyllotreta spp.</i>)	+	++
Chrousti (<i>Melolonthinae</i>)	+	
Bejlmorka kapustová (<i>Dasyneura brassicae</i> Winn.)	+++	+++
Osenice (<i>Agrotinae</i>)	++	
Blýskáček řepkový (<i>Meligethes aeneus</i> F.)	+++	+++
Slimáčky (<i>Gastropoda</i>)	++	
Květilka zelná (<i>Phorbia brassicae</i> Bche.)	++	++
Předivka polní (<i>Plutella cruciferarum</i> Zell.)	++	+
Trásněnky (<i>Thysanoptera</i>)		+
Hraboši (<i>Rodentia</i>)	+	
Lovná zvěř a ptáci (<i>Mammalia, Aves</i>)	++	+

+ lokální význam, ++ významný škůdce, +++ velmi významný škůdce

Poškození ozimé řepky od blýskáčka řepkového v Polsku 1991-2006.

Poškození ozimé řepky od krytonosce šesťušového v Polsku 1991-2006.

Poškození ozimé řepky od krytonosce čtyřzubého v Polsku 1991-2006.

Poškození ozimé řepky od bejłomorky kapustové v Polsku 1991-2006.

Poškození ozimé řepky od krytonosce řepkového v Polsku 1991-2006.

Překlad z polštiny Prof. Jan Vašák

Kontaktní adresa

Doc. dr hab. Marek Mrówczyński, Doc. dr hab. Felicyta Walczak, Inż. Henryk Wachowiak, Mgr Grzegorz Pruszyński, Instytut Ochrony Roślin, ul. Miczurina 20, 60-318 Poznań, Polska, e-mail: m.mrowczynski@ior.poznan.pl, zbziór@tlen.pl